

První pomoc při počáteční šikaně

- 1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany** (viz příloha)
- 2. Rozhovor s informátory a oběťmi** – s obětí je nutno jednat velmi citlivě, v žádném případě na ni nesvalovat vinu
- 3. Nalezení vhodných svědků** – jedná se o děti, které nesympatizují s agresory a oběť neodmítají
- 4. Individuální rozhovory se svědky** – nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků a konfrontace oběti s agresory
- 5. Ochrana oběti** – bezpečí při odchodu ze školy, příchodu na vyučování, v závažných případech je možno ponechat dítě do vyšetření incidentu doma
- 6. Předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru:**
  - a/ rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory – směřování k metodě usmíření
  - b/ rozhovor s agresory – směřování k metodě vnějšího nátlaku (spíše individuálně, jelikož více agresorů má tendence se navzájem krýt a podporovat ve lživých výpovědích)
- 7. Realizace vhodné metody:**
  - a/ metoda usmíření – pouze u počátečních šikan
  - b/ metoda vnějšího nátlaku – výchovný pohovor s agresorem a jeho rodiči (nezvat společně rodiče agresorů)
- 8. Třídní hodina:**
  - a/ efekt metody usmíření
  - b/ oznámení o potrestání agresorů

Na TH je dobré pracovat s pravidly chování – nastavit nová, žádoucí.
- 9. Rozhovor s rodiči oběti**
- 10. Třídní schůzka** – je třeba informovat všechny rodiče a uvážit, zda použijeme slovo šikana, které mnohdy spouští vlnu emocí, či postačí popis jejího obsahu – opakované fyzické, slovní napadání. **Škola musí jasně deklarovat postoj, že nepřipouští jakékoliv násilí a vždy jeho výskyt řeší.** Můžeme rodiče směřovat ke komunikaci s dětmi, vyjadřování nepřípustnosti ubližování ostatním. Zároveň by měli rodiče vědět, na koho se mohou obrátit. (TU, ŠMP, ŘŠ)

Také rodičům sdělíme, že se skupinou bude pracováno i nadále.

11. Práce s celou třídou, tzv. základní intervenční program, který je podstatný pro léčbu skupiny a narovnání vztahů. Intervence se vyplácí i v případě, kdy oběť či agresor přešla/přešel do jiné školy. Jedná se o práci se skupinovou dynamikou, tvorbou pravidel. Intervenční program může realizovat pedagog speciálně proškolený pro práci se skupinou (ŠMP) nebo lze využít i externí organizace (metodik prevence PPP).

PŘÍLOHA: Stadia šikanování

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

(Kolář, 2011)